فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی
سال چهارم، شماره ۱۳، بهار ۱۳۹۵، صفحات ۱٦٦-۱٤۳

تحلیل ریسک‌های صادرکننده و واردکننده در اعتبار اسنادی با نگاهی بر نقش اصول بنیادین اعتبار اسنادی بر ایجاد این ریسک‌ها

مهدی تلبا
کارشناس‌ارشد حقوق خصوصی (نویسنده مسئول)
telbalaw@gmail.com

علیرضا ابراهیمی
استادیار حقوق بین الملل دانشگاه قم
Ali110qom@yahoo.com

اعتبار اسنادی مبتنی بر دو اصل دکترین مطابقت کامل و اصل استقلال می‌باشد. این دو اصل ویژگی خاصی به اعتبارات اسنادی داده‌اند و آن را تبدیل به مطمئن‌ترین و رایج‌ترین روش پرداخت در تجارت بین‌الملل کرده‌اند. با این وجود در هر تجارتی به‌ویژه در عرصه بین‌الملل، احتمال ایجاد ریسک‌هایی برای صادرکننده و واردکننده وجود دارد. اعتبار اسنادی هم اگرچه مطمئن‌ترین روش پرداخت است، اما از این ریسک‌ها مستثنا نمی‌باشد. در ریسک‌هایی که ممکن است برای صادرکننده و واردکننده در فرایند اعتبار اسنادی به‌وجود آید، گاهی اوقات اصل استقلال و اصل مطابقت کامل اعتبار اسنادی سبب اصلی ایجاد ریسک هستند و گاهی اوقات نیز دخالتی در ایجاد ریسک ندارند. از مهم‌ترین ریسک‌هایی که امکان دارد برای صادرکننده به‌وجود آید این است که واردکننده از عدم آگاهی او سوءاستفاده کند و شروطی را در اعتبار اسنادی درج کند که دستیابی به آن‌ها برای صادرکننده غیرممکن باشد. از سوی دیگر واردکننده نیز با ریسک‌هایی مواجه است که مهم‌ترین آن ریسک تقلب است؛ به این صورت که صادرکننده با ارائه اسناد جعلی وجه اعتبار را از بانک دریافت کند، در حالی‌که کالایی برای واردکننده ارسال نگریده است. هدف از این نوشتار این است که به بررسی و تبیین این ریسک‌ها بپردازیم و در مواردی که دو اصل استقلال و مطابقت کامل در ایجاد ریسک مؤثر هستند به تبیین آن بپردازیم و در نهایت نیز راه‌حل‌هایی را جهت پیشگیری از این ریسک‌ها بیان کنیم.

طبقه‌بندی JEL: K2, K33.
واژه‌های کلیدی: اعتبار اسنادی، اصل استقلال اعتبار اسنادی، اصل مطابقت کامل، ریسک اعتبار اسنادی، صادرکننده، واردکننده

* تاریخ دریافت: ۱۳۹٤/۹/۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱/۳۰

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

۱. مقدمه

اعتبار اسنادی در دنیای تجارت، به‌منظور حل‌وفصل کردن تعارض‌های موجود بین منافع طرفین قرارداد فروش به‌وجود آمد. در قرارداد فروش، از یک طرف فروشنده نمی‌خواهد پیش از دریافت قیمت کالاها، آن‌ها را در اختیار خریدار قرار دهد و از سوی دیگر خریدار راضی نمی‌شود که قبل از اینکه کالاها را دریافت کند قیمت آن‌ها را در اختیار فروشنده قرار دهد. این اختلافات در تجارت بین‌الملل شدیدتر است، چرا که خریدار و فروشنده از فاصله‌های دور با یکدیگر معامله می‌کنند (بریندل، ۲۰۰۴).

این مشکلات باعث به‌وجود آمدن روش‌های پرداخت متعددی در تجارت بین‌الملل، با مداخله بانک‌ها گردید. دخالت بانک‌ها در پرداخت‌های بین‌المللی سبب گردید تا اطمینان کافی برای واردکنندگان و صادرکنندگان در فروش‌های بین‌المللی به وجود آید (گرگارد، ۲۰۱۰). در این میان، باید عنوان نمود که در میان روش‌های مختلفی که برای پرداخت در تجارت بین‌الملل وجود دارد، رایج‌ترین و مهم‌ترین روش پرداخت، اعتبار اسنادی می‌باشد (اسچلین، ۲۰۰۴).

هنگامی که در معامله‌ای توافق شده باشد که پرداخت از طریق اعتبار اسنادی انجام شود، به این صورت عمل می‌شود که ابتدا خریدار و فروشنده در قرارداد فروش با یکدیگر توافق می‌کنند که پرداخت به‌وسیله اعتبار اسنادی صورت پذیرد. سپس خریدار (متقاضی) به بانک (بانک گشاینده اعتبار اسنادی) مورد نظر خود که ممکن است با توافق با فروشنده تعیین‌شده باشد، رجوع و درخواست گشایش اعتبار اسنادی می‌کند. پس از موافقت بانک با درخواست خریدار مبنی بر گشایش اعتبار اسنادی، بانک در مقابل ارائه اسناد شرط شده در اعتبار اسنادی به‌وسیله ذی‌نفع اعتبار اسنادی (فروشنده در قرارداد فروش)، در مقابل وی متعهد به پرداخت وجه اعتبار اسنادی می‌شود.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود در اعتبار اسنادی نوعی معامله اسناد صورت می‌پذیرد، به این صورت که ذی‌نفع با ارائه اسناد مطابق با شرایط اعتبار اسنادی است که می‌تواند پرداخت را به‌دست آورد (لاهانسا، ۲۰۰۰).

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

بر اساس مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد[1]، اعتبار اسنادی مبتنی بر دو اصل: دکترین مطابقت کامل و اصل استقلال اعتبار اسنادی می‌باشد (فریرو، ۲۰۱۳).

این دو اصل هستند که ویژگی خاصی به اعتبارات اسنادی داده و باعث شده‌اند که اعتبارات اسنادی به‌عنوان یک روش مطمئن در پرداخت‌های بین‌المللی به‌صورت گسترده مورد استفاده قرار بگیرد. با این‌حال هر تجارتی در عرصه بین‌الملل دارای ریسک‌هایی برای خریدار و فروشنده است، به‌ویژه هنگامی‌که شرکای تجاری از یکدیگر دور می‌باشند (نیپمن، ۲۰۱۴). اعتبار اسنادی هم به‌عنوان مطمئن‌ترین روش پرداخت در تجارت بین‌الملل از این قاعده مستثنا نمی‌باشد.

اهمیت و ضروت تحقیق در رابطه با ریسک‌های اعتبار اسنادی مرتبط با واردکننده و صادرکننده به این دلیل است که هر یک از این ریسک‌ها می‌تواند در تجارت بین‌الملل برای هر واردکننده و صادرکننده‌ای به‌وجود آید و اما آن چیزی که اهمیت آشنایی با این ریسک‌ها را دو چندان می‌کند این است که حجم مبادلات تجاری بین‌المللی به‌طور معمول بسیار بالا است و ممکن است که یک تاجر بزرگ، بخش فراوانی از سرمایه خود را در یک مبادله تجاری بین‌المللی مورد معامله قرار دهد یا در برخی موارد ممکن است خود دولت یک کشور وارد معاملات تجاری بین‌المللی از طریق اعتبار اسنادی شود که مسلماً حجم این مبادلات بسیار بالا است. حال اگر ریسکی در این معاملات وجود داشته باشد و موجب از بین رفتن موضوع معامله یک طرف شود به‌طور قطع لطمه بسیاری به تاجران و حتی در برخی موارد به اقتصاد یک کشور وارد می‌شود، پس آشنایی با این ریسک‌ها سبب می‌شود که هر یک از واردکنندگان و صادرکنندگان با در نظر گرفتن همه جوانب و با خاطری آسوده‌تر، پا در میدان تجارت خارجی بگذارند و همچنین بتوانند به‌صورت آگاهانه از اعتبار اسنادی استفاده کنند. در این راستا در این نوشتار تلاش می‌کنیم تا به بررسی ریسک‌های اعتبار اسنادی در رابطه با صادرکننده و واردکننده بپردازیم و از آنجایی که دو اصل بنیادین اعتبار اسنادی؛ یعنی دکترین مطابقت کامل و اصل استقلال اعتبار اسنادی به‌عنوان منبع اصلی هستند که سبب به‌وجود آمدن ریسک

۱. اهمیت اعتبارات اسنادی موجب شده که برخی مقررات بین‌المللی یکنواخت نظیر مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد (UCP600) در این زمینه تدوین و مورد عمل قرار گیرد. این مقررات توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی در سال ۲۰۰۷ منتشر شده است که اکثر بانک‌ها در سراسر دنیا آن را قبول کرده‌اند و فقط بر اساس همین مقررات خدمات اعتبار اسنادی ارائه می‌دهند (شیروی، ۱۳۹۲).

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

در اعتبار اسنادی می‌شوند، به‌طور اجمالی به بررسی این دو اصل نیز خواهیم پرداخت و چگونگی تأثیر این دو اصل را در شکل‌گیری ریسک‌های اعتبار اسنادی تبیین خواهیم کرد.

۲. اعتبار اسنادی

اعتبار اسنادی، معمول‌ترین روش پرداخت در تجارت بین‌الملل می‌باشد (تلبا و ابراهیمی، ۱۳۹۴). قضات انگلیسی از اعتبار اسنادی با عنوان "خون زندگی در تجارت بین‌الملل" نام برده‌اند (لیپتون، ۱۹۹۸)

اعتبار اسنادی از جمله با این عناوین مورد استفاده قرار می‌گیرد، اعتبارنامه، اعتبارنامه تجاری و اعتبار اسنادی که از این میان در کشور ایران اعتبار اسنادی رایج‌ترین عبارت مورد استفاده است (تلبا، ۱۳۹۴).

اعتبار اسنادی را می‌توان اینگونه تعریف کرد که تعهد بانک گشاینده اعتبار به پرداخت یا قبول پرداخت (در آینده) وجه اعتبار در مقابل ذی‌نفع اعتبار می‌باشد مشروط بر اینکه ذی‌نفع اعتبار، مفاد شرایط اعتبار اسنادی را رعایت کند و اسناد مقرر شده را در وقت تعیین‌شده ارائه دهد (زمانی‌فراهانی، ۱۳۸۳).

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، تعهد بانک در پرداخت وجه اعتبار اسنادی مشروط به قرارداد فروش یا شرایط کالا نمی‌باشد، بلکه وابسته به ارائه اسناد مطابق با اعتبار توسط فروشنده به بانک است. از این‌رو به‌طور کلی می‌توان گفت که اگر اسناد مطابق با شرایط و مفاد اعتبار اسنادی به بانک ارائه شود، بانک تعهد قطعی و برگشت‌ناپذیر به پرداخت دارد. ماده (۲) مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد، اعتبار اسنادی را اینگونه تعریف کرده است که اعتبار یعنی هرگونه ترتیباتی، به هر نام یا توصیفی که دربرگیرنده تعهد قطعی و برگشت‌ناپذیر بانک گشاینده نسبت به پذیرش پرداخت اسناد ارائه‌شده طبق شرایط اعتبار است. با توجه به تعاریف اعتبار اسنادی می‌توان بیان داشت که اعتبار اسنادی در پی تحقق یک هدف اصلی است و آن هدف تسهیل در تأمین مالی تجارت خارجی می‌باشد، از طریق ایجاد اطمینان برای ذی‌نفع نسبت به پرداخت وجه توسط یک شخص ثالث مستقل و مورد اطمینان، البته به شرطی که اسناد مقرر مطابق با شرایط اعتبار اسنادی و مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد و

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

رویه استاندارد بانکداری بین‌المللی ارائه شود و از طرف دیگر به خریدار این اطمینان را می‌دهد که پرداخت وجه تنها پس از ارائه اسنادی که توسط خریدار تعیین شده است، صورت می‌پذیرد.

۲-۱. متقاضی اعتبار اسنادی

ماده (۲) مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد در تعریف متقاضی یا درخواست‌کننده اعتبار اسنادی بیان می دارد که متقاضی؛ یعنی طرفی که اعتبار به درخواست وی گشایش شده است. متقاضی اعتبار اسنادی همان خریدار در قرارداد فروش می‌باشد که پس از توافق با فروشنده نسبت به درخواست گشایش اعتبار اسنادی از بانک اقدام می‌کند. متقاضی اعتبار گاهی اوقات در مکاتبات با عنوان خریدار و واردکننده نیز معرفی می‌شود (زمانی‌فراهانی، ۱۳۸۸).

۲-۲. ذی‌نفع اعتبار اسنادی

ماده (۲) مقررات متحد الشکل اعتبار اسنادی ششصد در تعریف ذی‌نفع اعتبار اسنادی بیان می‌دارد که ذی‌نفع یعنی طرفی که اعتبار به نفع وی گشایش شده است. ذی‌نفع همان صادرکننده یا فروشنده در قرارداد فروش است که به‌طور معمول در کشور دیگری به‌جز کشور محل اقامت متقاضی اعتبار اسنادی و بانک گشاینده اعتبار اقامت دارد و می‌توان گفت به‌طور معمول این ذی‌نفع است که اعتبار اسنادی را به‌عنوان روش پرداخت وجه انتخاب می‌کند و آن را در شرایط فروش کالا به خریدار اعلام می دارد و پس از این‌که، این شرط به‌عنوان قسمتی از شرایط فروش توسط خریدار مورد قبول قرار گرفت خریدار و فروشنده در رابطه با جزئیات آن مذاکره می‌کنند و در نهایت با انعقاد قرارداد پایه شرط پرداخت وجه از طریق اعتبار اسنادی را می‌پذیرند.

۲-۳. اصل استقلال اعتبار اسنادی

اصل استقلال سنگ‌بنای اعتبار اسنادی است (بایرن، ۱۹۹۵). این اصل اشاره دارد که اعتبار اسنادی از قرارداد پایه و همچنین از قرارداد بین متقاضی و بانک گشاینده اعتبار اسنادی مستقل می‌باشد (سوزانا، ۲۰۰۶). بنابراین اصل استقلال به دو ویژگی اشاره دارد: نخست، استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد پایه؛ دوم، استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد بین متقاضی و بانک گشاینده.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

بر اساس اصل استقلال، اعتبار اسنادی بنا به ماهیت خود از قرارداد پایه که می‌تواند قرارداد فروش یا قرارداد دیگری باشد مستقل است (کولادیس، ۲۰۰۶). به‌عبارت دیگر بانک‌ها تنها به اسناد شرط شده در اعتبار اسنادی توجه می‌کنند و به اینکه آیا قرارداد پایه اجرا شده است یا خیر و مسائلی از این قبیل توجهی نمی‌کنند. تا زمانی که اسناد شرط شده در اعتبار اسنادی توسط ذی‌نفع مطابق با شرایط اعتبار به بانک گشاینده ارائه شود، بانک تعهد به پذیرش پرداخت دارد بدون توجه به اجرای واقعی قرارداد پایه و یا هر اختلافی که بین طرفین در رابطه با قرارداد پایه ممکن است وجود داشته باشد (ون هوت، ۲۰۰۲). این اصل به‌دلیل عدم توجه به قرارداد پایه اطمینان و سرعت کافی در پرداخت را به ذی‌نفع می‌دهد (الفس، ۱۹۹۷).

در این رابطه مثالی وجود دارد که می‌گوید: اول پرداخت، بعداً مشاجره (دالحیسن، ۲۰۰۴). اصل استقلال اعتبار اسنادی در ماده (۴) مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد مورد اشاره قرار گرفته است که بیان می‌دارد: اعتبار بنا به ماهیت خود، معامله‌ای جدا است از قرارداد فروش یا سایر قراردادهایی که مبنای گشایش اعتبار قرار می‌گیرند، قراردادهای مبنای اعتبار به هیچ وجه ارتباطی به بانک نداشته و تعهدی برای آن‌ها ایجاد نمی‌کند حتی اگر در اعتبار هرگونه اشاره‌ای به اینگونه قراردادها شده باشد. در نتیجه تعهد بانک نسبت به پذیرش پرداخت معامله یا انجام هر تعهد دیگری تحت اعتبار تابع ادعاها یا دفاعیات درخواست‌کننده اعتبار که ناشی از روابط وی با بانک گشاینده یا ذی‌نفع است نخواهد بود (ذوقی، ۱۳۸۸).

در ارتباط با این ماده باید توجه کرد که در تنظیم شرایط مقرر در اعتبار دقت کافی انجام شود، چرا که اگر شرایط به‌صورت کامل و دقیق در قرارداد پایه قید شود، اما در اعتبار اسنادی دقت کافی در درج شرایط نشود بانک در پرداخت خود به شرایط اعتبار اسنادی توجه می‌کند و طرفین نمی‌توانند ایراد کنند که در قرارداد پایه به نحو دیگری مقرر شده است (شیروی، ۱۳۹۲).

تعهد پرداخت بانک گشاینده اعتبار اسنادی، همچنین مستقل است از قراردادی که بین متقاضی اعتبار اسنادی و بانک گشاینده وجود دارد. برای مثال اگر متقاضی پس از گشایش اعتبار اسنادی توسط بانک ورشکسته شود، بانک هنگامی که ذی‌نفع اسناد مطابق با مفاد و شرایط اعتبار اسنادی را ارائه دهد باید به تعهد خود مبنی بر پرداخت وجه اعتبار اسنادی عمل کند، حتی اگر متقاضی نتواند وجه اعتبار را به بانک مسترد دارد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

۲-٤. اصل مطابقت کامل

این اصل مقرر می‌دارد اسنادی که توسط ذی‌نفع به بانک ارائه می‌شود باید به‌طور کامل مطابق با مفاد و شرایط اعتبار اسنادی باشد (ریموند، ۱۹۹۱). اصل مطابقت کامل بانک را مجاز می‌کند اسنادی را که به‌صورت کامل مطابق با مفاد و شرایط اعتبار اسنادی نیست، نپذیرد. این اصل به خریدار اطمینان کافی می‌دهد که بانک تنها پس از دریافت کامل اسناد شرط شده در اعتبار اسنادی پرداخت را انجام می‌دهد و فروشنده نیز می‌داند که وجه اعتبار را در صورت ارائه بر اساس شرایط اعتبار به‌دست خواهد آورد، حتی اگر خریدار به دلایلی تمایل به پرداخت نداشته باشد (کرازوسکا، ۲۰۰۸).

بر اساس ماده (۲) مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ششصد، ارائه مطابق یعنی ارائه‌ای که با مفاد و شرایط اعتبار، مواد معمول این مقررات و استانداردهای بین‌المللی عملیات بانکی مطابقت دارد. در رابطه با این ماده باید گفت که تا سال ۲۰۰۳ به روشنی معلوم نبود که منظور ماده از عبارت استانداردهای بین‌المللی عملیات بانکی چیست؟ تا اینکه اتاق بازرگانی بین‌المللی این مورد را در نشریه ۶۴۵ پیش‌بینی کرد و در حال حاضر در نشریه ۶۸۱ استانداردهای بین‌المللی عملیات بانکی تحت عنوان ISBP منتشر شده است. بانک تنها طرف در زنجیره اعتبار اسنادی است که تعیین می‌کند آیا ارائه اسناد توسط ذی‌نفع مطابق است با مفاد و شرایط اعتبار یا نه و این وظیفه خود را بر مبنای ISBP و UCP600 انجام می‌دهد. بند "ج" ماده (۱۸) نیز در رابطه با شرح کالا به این اصل اشاره دارد که بیان می‌دارد: شرح کالا، خدمات یا عملکرد مذکور در سیاهه بازرگانی باید با آنچه که در شرایط اعتبار درج شده مطابقت داشته باشد. طبق این اصل اگر بین اسناد و اعتبار اسنادی حتی به مقدار اندکی تفاوت وجود داشته باشد باید پرداخت را انجام ندهد (رزماوانی و همکاران، ۲۰۱۲). برای درک بهتر این اصل آن را در دو فرض مورد ارزیابی قرار می‌دهیم که اولی در رابطه با مطابقت لفظی و دومی مربوط به مطابقت اساسی است.

۲-٤-۱. مطابقت کامل یا مطابقت لفظی مطلق

در این مورد قضیه "Tosco F.D.L.C" به‌عنوان مثال در نظر گرفته می‌شود. در این قضیه در قیود اعتبار اینگونه آمده بود که در براتی که ذی‌نفع باید به بانک تحویل دهد باید به روشنی

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

اشاره شده باشد که برات مطابق با اعتبار اسنادی شماره ۱۰۵ به این صورت Letter of Credit Number 105، منتشر شده است. اما در براتی که توسط ذی‌نفع به بانک تحویل داده شد اینگونه نوشته بود که برات صادر شده است مطابق با letter of credit No, 105. بانک گشاینده از پرداخت خودداری کرد زیرا در حرف اول letter به جای استفاده از حرف بزرگ (L) از حرف کوچک (l) استفاده شده بود و همچنین به جای واژه Number از مخفف No استفاده شده بود. در این پرونده اگرچه در اسناد ارائه‌شده ناهمخوانی آشکاری وجود داشت، اما این عدم مطابقت در ذات اعتبار اسنادی بی‌مبنا بود و تأثیری بر منافع بانک گشاینده و دیگر طرفین نداشت. دادگاه این معیار را در عدم مطابقت مورد حمایت قرار نداد و همچنین اکثر اندیشمندان اعتبار اسنادی نیز موافق هستند که معیار مطابقت کامل نباید به مواردی از این قبیل گسترش داده شود (گوتریج، ۱۹۸۴).

۲-٤-۲. مطابقت کامل یا مطابقت اساسی

گاهی اوقات ناهمخوانی‌ها مهم به‌نظر نمی‌رسند و همین عدم اهمیت سبب تفسیرهای گوناگونی می‌شود. به‌عنوان مثال در قرارداد بین بانک گشاینده و متقاضی به‌طور صریح اشاره می‌شود در اسناد ارائه‌شده باید ذکر شود که کالای کشمش بی‌دانه تحویل داده شد. در اسنادی که بانک تحویل گرفت در عنوان کالا به جای کشمش بی دانه، فقط از لفظ کشمش استفاده شده بود. در این مواقع بانک باید از پرداخت خودداری کند، چرا که بانک نه تولیدکننده است و نه تاجر تا بداند که آیا منظور از کشمش در اینجا کشمش بی‌دانه است یا نه. اگر بانک مطمئن شود که منظور از کشمش‌ها در اسناد ارائه‌شده توسط ذی‌نفع کشمش بی‌دانه است، ممکن است پرداخت را انجام دهد چرا که بین اسناد ارائه‌شده و شرایط اعتبار اسنادی مطابقت اساسی وجود دارد (گود، ۱۹۹۵).

با در نظر گرفتن این دو فرض می‌توان بیان داشت که مطابقت کامل چیزی بین این دو فرض می‌باشد و هنگامی است که شخص به‌عنوان یک بانکدار معقول و متعارف و بر مبنای تجربه در پرداخت‌های از طریق اعتبار اسنادی و با توجه به اطلاعاتی که درباره شرایط و مفاد اعتبار اسنادی دارد اسناد ارائه‌شده را مطابق با اعتبار اسنادی می‌داند (کزولکیک، ۱۹۸۲).

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

۲-۵. ریسک

موضوع ریسک‌های مرتبط با عملیات اعتبار اسنادی برای واردکنندگان و صادرکنندگان از اهمیت به‌سزایی برخوردار است، چرا که هر یک از این ریسک‌ها می‌تواند برای هر یک از اشخاصی که قصد دارند پرداخت را از طریق اعتبار اسنادی در قرارداد خود شرط کنند وجود دارد. در ادامه نوشتار ابتدا به بررسی ریسک‌های مربوط به صادرکننده (ذی‌نفع اعتبار اسنادی) می‌پردازیم و سپس ریسک‌های مرتبط با واردکننده (متقاضی اعتبار اسنادی) را بیان می‌داریم.

۲-۵-۱. ریسک‌های صادرکننده

اگر ریسک‌هایی در فرایند اعتبار اسنادی وجود داشته باشد، صادرکننده به‌عنوان ذی‌نفع اعتبار اسنادی احتمالاً نخستین کسی است که با آن‌ها روبرو می‌شود. در ادامه به بررسی موردی ریسک‌های صادرکننده می‌پردازیم.

۲-۵-۱-۱. عدم رعایت شرایط اعتبار اسنادی

مهم‌ترین ریسک صادرکننده این است که بانک با توجه به اصل مطابقت کامل، به‌دلیل عدم مطابقت اسناد ارائه‌شده توسط ذی‌نفع با اسناد شرط شده در مفاد اعتبار اسنادی از پرداخت خودداری کند (کالیر، ۱۳۹۳).

بر اساس توافق صادرکننده و واردکننده مفاد و شرایط اعتبار اسنادی باید با قرارداد پایه مطابق باشد، اما در برخی از موارد، واردکننده اعتبار اسنادی را بر پایه قرارداد فروش گشایش نمی‌کند که این امر با توجه به استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد پایه موجب می‌شود صادرکننده بر اساس اسنادی که بین وی و واردکننده در قرارداد پایه شرط شده بود، هنگام ارائه اسناد به بانک نتواند وجه اعتبار اسنادی را به‌دست آورد. این مسئله هنگامی ایجاد می‌شود که واردکننده از بانک گشاینده درخواست گشایش اعتبار اسنادی را می‌کند، بدون اینکه به شرایط مقرر در قرارداد پایه بین خود و صادرکننده توجهی کند. این رفتار متقاضی مشکلاتی را در اجرای قرارداد ایجاد می‌کند یا منجر به تحمیل خساراتی به صادرکننده می‌شود. گاهی اوقات واردکننده درخواست گشایش اعتبار اسنادی را در وقت معین انجام نمی‌دهد. واردکننده در مواردی، شروط اضافی به اعتبار اسنادی اضافه می‌کند. برای مثال واردکننده ممکن است انواع بیمه را افزایش دهد، بندر مقصد را تغییر دهد، نوع بسته‌بندی کالا را تغییر دهد که همه این‌ها را

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

به‌منظور رسیدن به مقصود خود مبنی بر تغییر در قرارداد انجام می‌دهد. گاهی اوقات واردکننده شروطی را در اعتبار اسنادی قید می‌کند که بر خلاف حسن نیت در معاملات است. این شروط معمولاً به‌وسیله تجار متقلب به‌منظور تقلب، نقض قرارداد، عدم پرداخت و مواردی از این قبیل مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای مثال، از جمله این شروط که ممکن است در اعتبار اسنادی نوشته شود، این است: این اعتبار تنها پس از تأیید اعتبار از طرف متقاضی مؤثر خواهد شد (ژو، ۲۰۰۵).

۲-۵-۱-۲. ایجاد مانع در فرایند پذیرش پرداخت اعتبار اسنادی

گاهی اوقات واردکننده از عدم آگاهی صادرکننده استفاده می‌کند و در ادامه توافق خود با صادرکننده در قرارداد پایه و با در نظر گرفتن اصل مطابقت کامل که طبق آن اسناد ارائه‌شده توسط ذی‌نفع باید مطابق با مفاد و شرایط اعتبار اسنادی باشد، شروطی را در اعتبار اسنادی می‌گنجاند که دستیابی به آن‌ها برای ذی‌نفع مشکل و حتی گاهی اوقات غیرممکن است. برای مثال متقاضی شرطی را در اعتبار اسنادی درج می‌کند که بر اساس آن، اسناد ارائه‌شده توسط ذی‌نفع باید توسط بازرس در کشور واردکننده گواهی شود یا رسید محموله کشتی باید پیش از ارائه به بانک جهت دستیابی به وجه اعتبار اسنادی، توسط واردکننده به امضا رسیده باشد (لیئو، ۲۰۰۹). همچنین از جمله این شروط می‌توان به استفاده از واژه‌های اشتباه و شروط متعارض در اعتبار اسنادی اشاره کرد. این اشتباهات ممکن است تایپ اشتباه نام ذی‌نفع، محموله کشتی، زمان انقضا و مواردی از این قبیل باشد. این اشتباهات گاهی به‌صورت مستقیم در اسنادی که باید توسط ذی‌نفع به بانک تحویل داده شود تأثیر می‌گذارد و گاهی نیز عذری بر عدم پرداخت وجه اعتبار توسط بانک است.

۲-۵-۱-۳. اعتبار اسنادی جعلی

گاهی اوقات ممکن است واردکننده از اعتبار اسنادی جعلی استفاده کند یا اینکه اعتبار اسنادی را از راه متقلبانه به‌دست آورده باشد (تان، ۲۰۰۵). این موارد که در عمل بسیار نادر است، می‌تواند ذی‌نفع را مجاب به ارسال کالا یا اجرای خدمات کند. ذی‌نفع این کارها را به پشتوانه تعهد بانک گشاینده اعتبار اسنادی انجام می‌دهد، در حالی‌که این تعهد یک تعهد صوری است؛ چرا که بانک گشاینده‌ای وجود ندارد تا تعهد پرداختی نیز موجود باشد. در این حالت صادرکننده با فاجعه از دست دادن کالا و پول مواجه خواهد بود. همچنین صادرکننده

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

هیچ ادعایی علیه بانکی که در اعتبار اسنادی جعلی به‌عنوان بانک گشاینده نام برده شده است نخواهد داشت، زیرا آن بانک اصلاً اعتبار اسنادی را صادر نکرده است و حتی ممکن است چنین بانکی اصلا وجود نداشته باشد (کالیر، ۱۳۹۳).

۲-۵-۱-٤. تعارض بین شروط اعتبار اسنادی و قانون مربوط

ممکن است واردکننده از شروطی در اعتبار اسنادی استفاده کند که بر طبق قانون کشوری که آن شروط باید بر اساس آن انجام پذیرد نباشد. برای مثال، واردکننده درخواست گشایش یک اعتبار اسنادی را از بانک می‌کند و در شرایط آن مقرر می‌دارد که ذی‌نفع باید دو بیمه برای کالای ارسالی بگیرد که یکی مؤسسه‌ای در کشور صادرکننده و دیگری مؤسسه بیمه‌ای در کشور واردکننده باشد، اما هنگامی‌که ذی‌نفع برای درخواست بیمه به مؤسسه بیمه در کشور واردکننده رجوع می‌کند با قانونی مواجه می‌شود که بر مؤسسه‌های بیمه آن کشور حاکم است و طبق آن مقرر شده است که مشتری نمی‌تواند به‌طور همزمان کالا را در مؤسسات بیمه این کشور و یک مؤسسه بیمه خارجی بیمه کند در نتیجه ذی‌نفع باید یکی از مؤسسات بیمه را انتخاب کند که این به منزله عدم دسترسی به شرایط کامل اعتبار اسنادی است که با در نظر گرفتن اصل مطابقت کامل باعث می‌شود ذی‌نفع نتواند اسناد مقرر را به بانک ارائه دهد و در نهایت وجه اعتبار را نمی‌تواند به‌دست آورد. استفاده عامدانه از اینگونه شروط توسط متقاضی اعتبار اسنادی، به‌طور جدی بر حقوق ذی‌نفع تأثیر منفی می‌گذارد و سبب می‌شود که اعتبار اسنادی ارزش و کارایی خود را به‌عنوان یک روش پرداخت در تجارت بین‌الملل از دست بدهد (ژو و مائو، ۲۰۰۹).

۲-۵-۲. ریسک‌های واردکننده

ریسک‌های احتمالی که ممکن است در فرایند پرداخت از طریق اعتبار اسنادی برای صادرکننده به‌وجود آید را بررسی کردیم، در ادامه نوشتار به بررسی ریسک‌های احتمالی که ممکن است برای واردکننده به‌وجود آید می‌پردازیم. واردکننده ممکن است با ریسک‌هایی از قبیل عدم تحویل کالا، تأخیر در تحویل کالا، نقص در کیفیت یا مقدار کالای دریافتی و مواردی از این قبیل مواجه شود (اسچلین، ۲۰۰۴).

برای درک بهتر ریسک‌هایی که ممکن است برای واردکننده اتفاق بیافتد، مثالی را ذکر می‌کنیم. یک کمپانی چینی جهت واردکردن فولاد، قراردادی را با یک کمپانی بریتانیایی منعقد می‌کند

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

و در آن بر پرداخت وجه قرارداد از طریق اعتبار اسنادی توافق می‌کنند. واردکننده یک اعتبار اسنادی به نفع صادرکننده بریتانیایی باز می‌کند. پس از گشایش اعتبار، صادرکننده اسناد را که به‌صورت کامل مطابق با شرایط اعتبار بود را به بانک گشاینده تحویل می‌دهد و وجه اعتبار را طبق یک پروسه کاملاً عادی دریافت می‌دارد. خریدار پس از مدتی که از کالاها هیچ خبری نمی‌شود، احساس نگرانی می‌کند و از سازمان امور کشتیرانی در لندن درباره این موضوع پرسش می‌کند. پاسخ این بود که در تاریخ ارائه‌شده توسط کمپانی چینی، هیچ بارگیری فولاد توسط کشتی صورت نگرفته است. این قضیه یک مثال از انواع ریسک‌هایی است که ممکن است برای واردکننده اتفاق بیفتد. در این مواقع واردکننده با خسارت بزرگی مواجه می‌شود، چرا که هم کالا و هم وجه اعتبار را از دست می‌دهد. در ادامه جهت روشن شدن موضوع به بررسی موردی ریسک‌های واردکننده می‌پردازیم.

۲-۵-۲-۱. ریسک تقلب

ریسک تقلب در اعتبار اسنادی ممکن است برای واردکننده ایجاد شود. به‌طور مثال بانک وجه اعتبار اسنادی را به ذی‌نفع پرداخت می‌کند، در حالی‌که کالایی برای واردکننده ارسال نشده و ذی‌نفع با ارائه اسناد جعلی یا دستکاری شده مرتکب تقلب شده است. معمول‌ترین نوع تقلب در اعتبار اسنادی هنگامی است که ذی‌نفع اسناد تقلبی را به بانک ارائه می‌دهد و درخواست پرداخت وجه را می‌کند (وو، ۲۰۰۵). برای مثال اسناد تقلبی می‌تواند ارائه بارنامه جعلی باشد. ممکن است ذی‌نفع و متصدی حمل کالا با هم در مورد تقلب جهت دستیابی به وجه اعتبار اسنادی دسیسه کنند. در رابطه با ریسک تقلب مربوط به اعتبار اسنادی UNCTAD ۴ نمونه از پرکاربردترین آن‌ها را اینگونه گزارش داده است:

- موجود نبودن کالاها به‌دلیل اینکه ذی‌نفع جهت به‌دست آوردن وجه اعتبار اسنادی از اسناد جعلی استفاده کرده است.

– هنگامی‌که کالاها از کیفیت یا کمیت پایین‌تری برخوردار هستند.

– هنگامی‌که یک کالا به دو شخص فروخته می‌شود.

– هنگامی‌که بارنامه ۲ بار برای یک کالا صادر می‌شود (زانگ، ۲۰۱۱).

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

همان‌طور که ملاحظه می‌شود بر اساس این گزارش هر چهار نوع پرکاربرد تقلب که در اعتبار اسنادی به‌کار می‌رود مربوط به ریسک‌های واردکننده است. در رابطه با ریسک تقلب واردکننده، به ذکر یک مثال می‌پردازیم.

در سال ۱۹۸۰، یک خریدار مصری درخواست گشایش یک اعتبار اسنادی را به ارزش ۳۵۰ هزار دی ام به نفع یک صادرکننده آلمانی می‌دهد (کئو الن، ۲۰۰۲). در مفاد اعتبار اسنادی تنها دو سند جهت ارائه توسط صادرکننده مقرر شده بود که باید برای دستیابی به وجه اعتبار به بانک تحویل داده شود. این دو سند یکی بارنامه و دیگری فاکتور فروش کالا بود. صادرکننده آلمانی یک بارنامه را از یک مؤسسه حمل به‌دست آورد، در حالی‌که در حقیقت ۹ ماه پیش از آن مورد تصفیه قرار گرفته بود. هنگامی‌که بارنامه امضا شد محموله کشتی در لیسبون مورد تخلیه قرار گرفت، در حالی‌که بر اساس تاریخ نوشته شده در بارنامه باید در آن تاریخ از هامبورگ مورد بارگیری قرار می‌گرفت. صادرکننده آلمانی وجه اعتبار را از بانک کارگزار که در زوریخ سوئیس بود، به‌وسیله ارائه اسنادی که در ظاهر مطابق با مفاد و شرایط اعتبار اسنادی بودند، به‌دست آورد. اما در حقیقت بارنامه ارائه‌شده توسط صادرکننده آلمانی ساختگی بود. واردکننده چند ماه پس از این‌که کالاها طبق پیش‌بینی‌های متعارف به مقصد نرسید مظنون شد و به زودی دریافت که از صادرکننده آلمانی هیچ اثری نیست. در این قضیه، صادرکننده با استفاده از تقلب (ارئه بارنامه ساختگی) وجه اعتبار اسنادی را به‌دست آورده بود و از طرف دیگر بانک کارگزار که در کشور سوئیس بود و وجه اعتبار اسنادی را به صادرکننده آلمانی پرداخته بود، بی‌میل بود تا علیه صادرکننده شکایت کند؛ زیرا وجه پرداختی را از بانک گشاینده که در مصر بود دریافت کرده بود. این قضیه یکی از مثال‌هایی است که در آن با استفاده از تقلب خسارت بر واردکننده وارد می‌شود.

ریسک تقلب در اعتبار اسنادی دارای اهمیت بسیار زیادی می‌باشد، چرا که هر ساله نوع و روش تقلب‌هایی که در رابطه با اعتبار اسنادی در تجارت بین‌الملل به‌کار می‌رود پیچیده‌تر و پیشرفته‌تر می‌شود (ماکاندان، ۲۰۰۹). استفاده از تقلب در اعتبار اسنادی موجب از دست دادن اموال واردکنندگان می‌شود و به آن‌ها خسارت های بسیاری وارد می‌کند. از این‌رو است که

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

تقلب با سلب کردن اطمینان، تهدیدی است بر معاملاتی که در تجارت بین‌الملل واقع می‌شود (گئو، ۲۰۰۶).

ریسک کیفیت یکی از انواع ریسک‌های واردکننده است که مربوط به استفاده از تقلب توسط ذی‌نفع اعتبار اسنادی می‌باشد که ممکن است واردکننده با آن روبرو شود. این ریسک هنگامی ایجاد می‌شود که واردکننده کالاهایی با کیفیت پایین‌تر از آن چیزی که انتظار می‌رود از صادرکننده دریافت می‌دارد. از خصیصه‌های معامله اسناد تحت اعتبار اسنادی، این است که واردکننده اسناد لازم جهت به‌دست آوردن کالا و بررسی آن را تنها پس از پرداخت وجه اعتبار اسنادی توسط بانک به ذی‌نفع دریافت می‌دارد. پیش از آن واردکننده نمی‌تواند بفهمد که آیا صادرکننده واقعاً کالاها را که با کیفیتی که در قرارداد مورد توافق بوده است تهیه کرده یا خیر. این پروسه، احتمال روبروشدن واردکننده را با ریسک کیفیت کالا مواجه می‌کند.

۲-۵-۲-۲. ریسک نرخ ارز

ریسک نرخ ارز یکی از انواع ریسک‌هایی است که ممکن است به دلایل گوناگون از جمله تغییرات اوضاع و احوال سیاسی، نوسانات بازار، بروز جنگ و غیره برای واردکننده ایجاد شود. در این رابطه به‌طور کلی باید بیان داشت که بدون توجه به نوع اعتبار اسنادی (دیداری یا مدت‌دار)، یک فاصله زمانی از هنگام گشایش اعتبار اسنادی تا پرداخت وجه اعتبار توسط واردکننده به بانک گشاینده وجود دارد. در این فاصله زمانی که به فراخور موارد احتمال دارد کوتاه یا طولانی باشد، ممکن است نوساناتی در نرخ ارز ایجاد شود که در برخی از موارد این نوسانات نرخ ارز بسیار شدید است. در تجارت بین‌الملل هرچقدر مدت‌زمان بیشتری سپری شود، احتمال تغییر در نرخ ارز بیشتر می‌شود و بنابراین ریسک معامله نیز برای واردکننده افزایش می‌یابد.

هنگامی‌که نرخ ارز افزایش یابد، واردکننده باید وجه بیشتری نسبت به مقداری که پیش‌بینی شده است به بانک گشاینده اعتبار اسنادی بپردازد. برای اشاره به ریسک بالای نرخ ارز ضرب‌المثلی وجود دارد که بیان می‌دارد: نرخ ارز، وحشی‌تر از ببر است. احتمال ایجاد ریسک نرخ ارز، زمانی بیشتر می‌شود که اعتبار اسنادی به ارزی متفاوت با ارز کشور متقاضی باشد. در این صورت تفاوت نرخ ارز، از زمان گشایش اعتبار اسنادی تا زمان بازپرداخت وجه اعتبار

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

توسط متقاضی ممکن است خوشایند نباشد. در این موارد اگر از معامله سلف ارز[1] استفاده نشده باشد، احتمال دارد که واردکننده با پرداخت مبلغ بیشتری از حد انتظار خود مواجه شود. این امر احتمال سود واردکننده را کاهش می‌دهد و حتی گاهی اوقات باعث ورود زیان به او می‌شود. واردکنندگان با استفاده از قراردادهای سلف ارز می‌توانند خود را در مقابل این ریسک پوشش دهند (کالیر، ۱۳۹۳). هر چند ممکن است نرخ ارز در این قرارداد در مقایسه با نرخ ارز در بازار آزاد کمتر مطلوب باشد، اما به‌جای آن اطمینان کافی را برای واردکنندگان در مقابل نوسانات غیرقابل پیش‌بینی و ناگهانی نرخ ارز مصون نگه می‌دارد.

۲-۵-۲-۳. ریسک بازار

واردکننده ممکن است با وارد کردن کالاهای خارجی، با ریسکی مواجه شود که ریسک بازار خوانده می‌شود. بدون توجه به این‌که، آن‌ها کالاهایی هستند که برای تولید کالاهای دیگر به‌کار برده می‌شوند یا کالاهایی هستند که به‌صورت مستقیم در بازار مصرف مورد عرضه قرار می‌گیرند. این ریسک هنگامی ایجاد می‌شود که واردکننده اقدام به واردات کالاهایی می‌کند، سپس در ادامه اقدام واردکننده، قیمت کالاهای مشابه در بازار داخلی کاهش می‌یابد. این ریسک زمانی بیشتر می‌شود که همراه با کاهش قیمت کالاهای داخلی، قیمت کالاهای وارداتی نه‌تنها تغییری نمی‌کند، افزایش نیز می‌یابد. این امر بر چرخه کالاها در بازار تأثیر می‌گذارد و سبب انبار شدن بیش از حد کالاهای وارداتی می‌شود. به این دلیل که با ارزان‌تر شدن کالاهای داخلی مردم ترجیح می‌دهند که بیشتر کالاهای داخلی را خریداری کنند، به‌خصوص زمانی که تفاوتی در کیفیت بین کالاهای داخلی و وارداتی وجود نداشته باشد و در نتیجه با عدم خرید کالاهای وارداتی، آن‌ها روانه انبار واردکننده می‌شوند. هنگامی‌که کالاهای وارداتی برای چرخه تولید استفاده می‌شوند، افزایش قیمت آن کالاها باعث می‌شود تا قیمت کالاهای تمام‌شده افزایش یابد که این امر نیز باعث خسارت بر واردکننده می‌شود.

۱. بازار سلف ارز به بازاری می‌گویند که در آن پول رایج کشورها با قیمت‌های تثبیت‌شده در تاریخ معینی در آینده معامله می‌شوند. مثلاً برای مدت سه یا شش ماه معامله می‌شوند. تفاوت میان نرخ نقدی ارز با نرخ وعده‌دار یا سلف آن بر اساس نرخ بهره و ریسک مبادله که همان امکان تقویت یا تضعیف پول در آینده است، تعیین می‌شود.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

۲-۵-۲-٤. ریسک مربوط به عادت‌های بانک گشاینده

بسیاری از افراد چنین می‌پندارند که عملیات پرداخت اعتبار اسنادی توسط بانک گشاینده اعتبار اسنادی کاملاً قانونی و درست است و احتمال ایجاد هیچ ریسکی در رابطه با این عملیات بانک وجود ندارد و بنابراین کمتر به آن توجه می‌شود، اما حقیقت این است که درباره عملیات پرداخت وجه اعتبار اسنادی توسط بانک گشاینده، تصور می‌شود ریسک‌هایی وجود دارد. به این صورت که در عملیات پرداخت وجه اعتبار اسنادی، بانک گشاینده در بسیاری از موارد اسنادی که در فرایند اعتبار اسنادی از بانک معامله‌کننده دریافت کرده است را مورد بررسی دوباره قرار نمی‌دهد و معمولاً تنها کاری که انجام می‌دهد این است که اسناد را به‌صورت مستقیم به متقاضی اعتبار اسنادی انتقال می‌دهد. قصور و اهمال بانک گشاینده اعتبار اسنادی در انجام تعهدات خود در بررسی اسناد تحت اعتبار اسنادی، احتمال بروز خسارت بر واردکننده را افزایش می‌دهد؛ چرا که ممکن است واردکننده نیز به اقدام بانک گشاینده در بررسی اسناد اطمینان کند و خود نیز اسناد را بررسی نکند و در نتیجه احتمال ورود خسارت بر او به‌دلیل ارائه اسناد نادرست یا ناهمانگ افزایش یابد. این عدم بررسی توسط بانک گشاینده باعث ورود خسارت بر واردکننده و عدم حمایت از حقوق او می‌شود (کرنستون، ۲۰۱۴).

۳. ارائه پیشنهاد

همان‌طور که ملاحظه گردید، ریسک‌های مختلفی در فرایند اعتبار اسنادی وجود دارد که به فراخور موارد ممکن است برای هریک از واردکنندگان و صادرکنندگان به‌وجود آید. به‌طور کلی مسئله ریسک‌های اعتبار اسنادی و روش‌های کاهش آن امر پیچیده‌ای است، اما گاهی اوقات با روش‌های بسیار ساده و پیشگیرانه می‌توان میزان این ریسک‌ها را کاهش داد. در اینجا تلاش می‌کنیم تا با توجه به مطالعات و پژوهش‌های خود و بررسی دعاوی مختلف مربوط در زمینه اعتبار اسنادی[1] به ارائه راه‌حل‌هایی در جهت کاهش ریسک‌های اعتبار اسنادی بپردازیم.

۱. مطالعاتی توسط مؤلف در این زمینه صورت گرفته که در کتاب‌های اعتبار اسنادی خود و همچنین در برخی از مقالات به آن‌ها اشاره کرده است، از جمله: بررسی ریسک‌هایی که از وضع تحریم‌ها به اعتبارات اسنادی وارد می‌شود، برای مثال تحریم‌های چندجانبه بانک‌های ملی و صادرات جمهوری اسلامی ایران توسط قطعنامه ۱۸۰۳ شورای امنیت سازمان ملل و تحریم بانک ملی و بانک سینا و ... و همچنین مطالعه تأثیر تحریم‌های یک‌جانبه بانک‌های ملت و سپه توسط آمریکا. بررسی دعاوی Broadway National Bank vs. E & Hpal و Bank of Newyourk vs Pasir gudang edible oils SND BHD در رابطه با اسناد مغایر. تبیین دعوای کلاهبرداری ۱۷ میلیون دلاری از دو بانک دولتی صنعت‌ومعدن و توسعه صادرات ایران که مرتبط با تقلب در اعتبار اسنادی است و همچنین در این مورد بررسی دعوای Higginz v Steinhardter.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

۳-۱. ارائه راه‌حل برای صادرکننده

همان‌طور که بیان کردیم اگر در معامله ریسکی وجود داشته باشد، صادرکننده به‌عنوان ذی‌نفع اعتبار اسنادی به احتمال زیاد نخستین فردی است که با آن‌ها مواجه می‌شود. به این دلیل صادرکنندگان باید به‌صورت آگاهانه وارد معامله‌ای شوند که پرداخت آن از طریق اعتبار اسنادی صورت می‌گیرد، تا به این صورت بتوانند خود را در مقابل ریسک‌های احتمالی اعتبار اسنادی مصون نگه دارند. این مسئله به‌ویژه از این جهت اهمیت می‌یابد که ممکن است یک سهل‌انگاری ساده از طرف صادرکننده، خسارت بسیار بزرگی را به وی تحمیل کند. در این راستا در اینجا با توجه به مطالعات صورت‌گرفته و بررسی دعاوی اعتبار اسنادی به ذکر مواردی برای جلوگیری از وارد شدن ریسک در اعتبار اسنادی به صادرکننده می‌پردازیم.

۳-۱-۱. انتخاب دقیق شریک تجاری

هنگامی‌که صادرکننده به‌دنبال شخصی برای تجارت می‌گردد یا در پی یک موقعیت تجاری ایده‌آل است، باید در انتخاب طرف مقابل کاملاً دقیق باشد. صادرکننده باید با کسی معامله کند که او را دقیق می‌شناسد یا حداقل اعتبار او را توسط چند تاجر مورد اطمینان خود تصدیق کرده باشد. معامله با کسی که صادرکننده هیچ شناختی از وی ندارد و بدتر از آن معامله با کسی که سابقه خوبی در رابطه با اعتبار اسنادی ندارد، احتمال ریسک معامله را افزایش می‌دهد. در این راستا، صادرکننده باید پیش از انعقاد قرارداد فروش، درباره شریک تجاری خود تحقیق کند که این کار را می‌تواند از طریق مراکز مشاوره تجاری که وجود دارند، انجام دهد.

۳-۱-۲. تعیین دقیق شرایط اعتبار اسنادی در قرارداد فروش

صادرکننده و واردکننده در هنگام مذاکره که شرایط اعتبار اسنادی را تعیین می‌کنند، باید این شرایط را به‌صورت جزءبه‌جزء در قرارداد فروش ذکر کنند. این امر باعث می‌شود که واردکننده در هنگام تقاضای اعتبار اسنادی آن شرایط را به‌صورت کامل رعایت کند، چرا که در این صورت اگر واردکننده آن شرایط را هنگام درخواست اعتبار اسنادی رعایت نکند همان قرارداد فروش دلیل کافی برای صادرکننده است، مبنی بر اینکه واردکننده از مفاد توافقی که درباره اعتبار اسنادی داشته‌اند، سرپیچی کرده است. در این مواقع، مهم‌ترین شرایطی که باید در قرارداد فروش بیاید این‌ها هستند: تاریخ صدور و تاریخ انقضای اعتبار اسنادی، تعیین بانک

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

گشاینده، تعیین بانک تأییدکننده (در صورت وجود)، تعیین نوع اعتبار اسنادی (اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت، دیداری، قابل انتقال) (کرنستون،۲۰۱۴)، نام اسنادی که باید ارائه شوند و تعداد کپی آن‌ها، نام بندر مبدأ و مقصد، صلاحیت طرفین در تغییر شرایط اعتبار اسنادی و حدود آن.

۳-۱-۳. تعیین دقیق شرایط صدور اعتبار اسنادی

در معامله‌ای که روش پرداخت آن به‌وسیله اعتبار اسنادی صورت می‌پذیرد، صادرکننده برای دستیابی به وجه اعتبار اسنادی باید اسناد کاملاً مطابق با مفاد و شرایط اعتبار اسنادی را برای به‌دست آوردن وجه آن ارائه دهد. از این‌رو صادرکننده هنگامی‌که درباره روش و شرایط اعتبار اسنادی با واردکننده توافق می‌کند باید بسیار دقیق باشد. صادرکننده باید دقت کافی را در این زمینه انجام دهد که آیا می‌تواند تمام شرایط اعتبار اسنادی را به‌صورت کامل انجام دهد. در این راستا باید دقت کند که بین شرایط اعتبار اسنادی تعارض وجود نداشته باشد یا اینکه بین شرایط اعتبار اسنادی و قوانین مربوطه تعارضی وجود نداشته باشد. اگر صادرکننده به چنین مواردی برخورد باید از واردکننده درخواست کند تا نسبت به تغییر شرایطی که دستیابی به آن‌ها دشوار یا ناممکن است اقدام به‌عمل آورد.

۳-۱-٤. بررسی دقیق اعتبار اسنادی

بررسی اعتبار اسنادی توسط بانک باعث نمی‌شود که صادرکننده نتواند آن را بررسی کند. این حق برای صادرکننده در کنار بررسی بانک محفوظ است. هنگام بررسی اسناد به دو نکته باید توجه داشت:

نکته اول این است که باید بررسی شود آیا محتوای اعتبار اسنادی، مطابق با قرارداد فروش است یا خیر. بانک و صادرکننده هنگامی‌که با ناهمخوانی بین شرایط اعتبار اسنادی و شرایط ذکر شده در قرارداد فروش مواجه شدند، می‌توانند از واردکننده درخواست کنند تا نسبت به اصلاح شرایط اقدام کند.

نکته دوم این است که صادرکننده باید قابل اطمینان بودن اعتبار اسنادی را بررسی کند. برای نمونه اعتبار بانک گشاینده، نوع اعتبار اسنادی و چگونگی مؤثر شدن اعتبار اسنادی را بررسی کند. از جمله کارهایی که صادرکننده باید انجام دهد این است که نام، آدرس و اعتبار

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

بانک گشاینده اعتبار اسنادی را توسط گزارش سالیانه بانک‌ها بررسی و ارزیابی کند. اگر با بررسی‌های به‌عمل آمده همچنان تردیدهایی برای صادرکننده وجود داشته باشد، وی باید این بررسی‌ها را از طریق ارتباط با خود بانک گشاینده انجام دهد تا درباره اعتبار و صحت و قابل اطمینان بودن بانک، اطمینان حاصل کند.

۳-۲. ارائه راه‌حل برای واردکننده

همان‌طور که در بخش‌های قبل ملاحظه گردید، برای واردکننده نیز همچون صادرکننده احتمال ایجاد ریسک‌هایی در معامله‌ای که روش پرداخت آن به وسیله اعتبار اسنادی می‌باشد وجود دارد. به این دلیل در این بخش به ذکر پیشنهادهایی برای جلوگیری از ریسک‌های اعتبار اسنادی که ممکن است برای واردکننده ایجاد شود، می‌پردازیم.

۳-۲-۱. تحقیق درباره اعتبار صادرکننده

عمده‌ترین ریسک‌هایی که واردکنندگان کالا در معاملاتی که روش پرداخت آن از طریق اعتبار اسنادی است با آن مواجه هستند، استفاده از تقلب به‌وسیله صادرکنندگان می‌باشد. در این مورد باید گفت که کلید مشکل واردکنندگان برای رهایی از تقلب، تحقیق درباره اعتبار شخصی است که می‌خواهند با وی وارد معامله بشوند. این تحقیق باید پیش از این‌که دو طرف اعتبار اسنادی را به‌عنوان روش پرداخت خود انتخاب کنند، انجام شود. در این راستا، واردکنندگان می‌توانند اطلاعات مورد نیاز را از طریق صنف فروشندگان کالا در کشور صادرکننده به‌دست آورند.

۳-۲-۲. بررسی کامل اسناد تحت اعتبار اسنادی

واردکننده هنگام بررسی اسنادی که توسط ذی‌نفع اعتبار اسنادی ارائه شده است باید دقت کافی درباره شرایط اعتبار اسنادی به‌عمل آورد. در این راستا واردکننده باید درباره بارنامه، ورقه بیمه، فاکتور فروش، گواهی کیفیت و دیگر اسناد، دقت کافی به‌عمل آورد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

٤. نتیجه‌گیری

در این نوشتار به بررسی ریسک‌های واردکننده و صادرکننده در اعتبار اسنادی پرداخته و همچنین این موضوع بررسی شد که اصل استقلال اعتبار اسنادی و اصل مطابقت کامل که از اصول بنیادین اعتبار اسنادی هستند چه تأثیری در ایجاد این ریسک‌ها دارند. با صدور یک اعتبار اسنادی، بانک گشاینده در مقابل ارائه اسناد مطابق، توسط ذی‌نفع تعهد قطعی و غیرقابل برگشت به پرداخت وجه اعتبار اسنادی به او دارد. ارائه اسناد مطابق توسط ذی‌نفع به بانک حاکی از آن است که صادرکننده به‌عنوان ذی‌نفع اعتبار اسنادی به تعهداتش در مقابل واردکننده به‌طور کامل عمل کرده است و در مقابل تعهد غیرقابل برگشت بانک این اطمینان را به ذی‌نفع می‌دهد که وی در صورت انجام صحیح تعهداتش وجه اعتبار را به‌دست خواهد آورد، با این‌حال همیشه روند عادی و مطلوب امور طی نمی‌شود و گاهی اوقات ریسک‌هایی برای واردکننده و صادرکننده به‌وجود می‌آید. این ریسک‌ها گاهی ناشی از به‌کار بردن تقلب است، مانند ارائه اعتبار اسنادی جعلی، عدم رعایت شرایط توافق‌شده و درج شرایط دیگر در اعتبار اسنادی یا درج شرایطی در اعتبار اسنادی که حصول به آن‌ها از طرف ذی‌نفع ناممکن یا همراه با دشواری بسیار باشد، دلیل اصلی برخی از این ریسک‌ها به‌ویژه ریسک اخیر استفاده از ناآگاهی ذی‌نفع است. واردکننده نیز از این ریسک‌ها مصون نیست و ممکن است ذی‌نفع با ارائه اسناد تقلبی و جعلی وجه اعتبار را به‌دست آورد، در این مواقع واردکننده وجه اعتبار را از دست داده و در مقابل کالایی دریافت نکرده است. علاوه بر این موارد ریسک‌هایی در اعتبار اسنادی وجود دارد که دلیل وقوع آن تقلب نیست برای مثال، واردکننده پس از اتمام فرایند اعتبار اسنادی و دریافت کالا در کشور خود با افت شدید قیمت آن کالا مواجه شود، همچنین در برخی از موارد ممکن است سهل‌انگاری‌های بانک در بررسی اسناد ریسک‌هایی را برای واردکننده به‌وجود آورد. با دقت در این ریسک‌ها می‌توان به تأثیر اصل مطابقت کامل و اصل استقلال اعتبار اسنادی در ایجاد برخی از آن‌ها پی برد. در واقع این دو اصل در کنار مزیت‌های بسیاری که با خود به همراه آورده‌اند از جمله ایجاد سرعت و سهولت در اعتبار اسنادی دارای معایبی نیز هستند. بر اساس این اصول بانک موظف است تا در صورتی که اسناد مطابق با شرایط اعتبار به او ارائه شود وجه اعتبار را بپردازد، اما بانک وظیفه ندارد تا بررسی کند آیا واقعاً

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

ذی‌نفع به تعهداتش در مقابل واردکننده عمل کرده است یا خیر. این روند سرعت و سهولت اعتبار اسنادی را که لازمه تجارت بین‌الملل است بالا می‌برد، اما در مقابل امکان ایجاد ریسک‌های تقلب و ارائه اسناد جعلی را بالا می‌برد. با وجود این ریسک‌ها هریک از واردکننده و صادرکننده برای انجام تجارت خود در عرصه بین‌الملل ناچار به استفاده از اعتبار اسنادی هستند، اما برای این‌که دچار این ریسک‌ها نشوند یا حداقل احتمال بروز آن‌ها را کاهش دهند باید به‌طور کامل با این ریسک‌ها آشنا شوند و همچنین ابزارهایی را در جهت جلوگیری از بروز آن‌ها به‌کار گیرند. از مهم‌ترین این ابزارها این است که هریک از دو طرف با اشخاصی وارد معامله شوند که دارای اعتبار و حسن شهرت در تجارت می‌باشند، چرا که این افراد برای ماندن در عرصه تجارت بین‌الملل به‌طور معمول در پی راه‌های استفاده از تقلب نیستند و به دوام روابط تجاری و به‌دست آوردن سود مستمر از این طریق بیشتر می‌اندیشند. از دیگر ابزارها این است که صادرکننده و واردکننده از ابتدا جدیت و دقت کافی را در پیش بگیرند و شرایط را به‌گونه‌ای دقیق و با آگاهی کامل مورد توافق قرار دهند و در قرارداد پایه و اعتبار اسنادی درج کنند.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

منابع

تلبا، مهدی (۱۳۹۴)، *اعتبارات اسنادی*، تهران: انتشارات مجد.

تلبا، مهدی و علیرضا ابراهیمی (۱۳۹۴)، "اثرات تحریم‌ها بر بانک تأییدکننده اعتبار اسنادی در تجارت بین‌الملل"، همایش بین‌المللی جامع حقوق ایران.

ذوقی، محمد (۱۳۸۷)، *مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی*، تهران: انتشارات اتاق بازرگانی بین‌المللی.

زمانی‌فراهانی، مجتبی (۱۳۸۳)، *اعتبارات اسنادی و مسائل بانکی*، تهران: انتشارات ترمه.

زمانی‌فراهانی، مجتبی (۱۳۸۸)، *اعتبارات اسنادی بازرگانی*، تهران: انتشارات ترمه.

شیروی. عبدالحسین (۱۳۹۲)، *حقوق تجارت بین‌الملل*، تهران: انتشارات سمت.

کالیر، گری (۱۳۹۳)، *راهنمای جامع اعتبارات* اسنادی، ترجمه امیرحسین و جهانگیر درویش‌ملا، تهران: اداره کل آموزش بانک سپه.

Brindle, Michael (2004), *Law of Bank Payments*, Sweet and Maxwell, London.

Byrne, J. E. (1995), "Critical Issues in the International and Domestic Harmonization of Letter of Credit Law and Practice", *Commercial Law Annual*.

Cranston, Ross (2014), *Principle of Banking Law*, Oxford University Press, Oxford.

Dalhuisen, J. H. (2004), *Dalhuisen on International Commercial: Financial and Trade law*, Hart Publishing, Oxford.

Ferrero, Stefano (2013), "Some Consideration on Doctrine of Strict Compliance and The Autonomy Principle in Documentary Credit", 4 *Business Jus*, 25.

Goode, Roy (1995), *Commercial Law*, London/New York/Victoria and others.

Graugaard Olsen, Morten (2010), "Banks in International Trade: Incomplete International Contract Enforcement and Reputation", *Job Market Paper*.

Guo, Yu (2006), International Trade Law, Peking University Press, Peking

Gutteridge, H. C. & Maurice Megrah (1984), *The Law of Banker's Commercial Credits*, London, Europa Publications Limited.

Kouladis, Nicholas (2006), Principles of Law Relating to International Trade, *Springer*, USA.

Kozolckyk (1982), "The Emerging Law of Standby Letter of Credit and Bank Guarantees", *24 Ariz*, L. Rev.

Krazovska, Daunte (2008), *Master Thesis: Impact of the Doctrine of Strict Compliance on a Letter of Credit Transaction*, University of Aarhus, Aarhus.

Kuo Ellen, SL. (2002), "Fraud in Documentary Credit Transactions", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 5, No. 3.

Lahsasna, Ahcene (2000), *Implementation of the Islamic Letter of Credit in International Trade*, Islamic Science University of Malaysia, Malaysia.

Lipton, Jacqueline D. (1998), "Documentary Credit Law and Practice in the Global Information Age", *Fordham International Law Journal*, Vol. 22, issue 5.

Liu, Aie (2009), "Main Forms and Preventive Measures of Letter of Credit Soft Clauses", *Commercial Accounting*, Vol. 11, No. 21, P. 33.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

Mukundan, Pottngal (2009), Trade Finance Frauds, Speech and Material in the 3rd Annual Conference on Letters of Credit, Organized by ICC Austria, Vienna, May 14.

Niepmann, Friederike; Eisenlohr,& Tim Schmidt (2014) *International Trade, Risk and the Role of Bank*, Available in http:apps.eui.eu.

Oelofse, A. N. (1997), the Law of Documentary Credit in Comparative Perspective, *Interlegal*, Pretoria.

Raymond, Jack (1991), *Documentary Credit-the Law and Practice of Documentary Credit Including Standby Credits and Performance Bonds,* London/Dubbin/Edinburgh, Butterworth's.

Rosmawani; Che; Hashim, Ahmad Azam, Othman, Akhtarzaite & Abdul Aziz (2012), "Principle of Strict Compliance in Letter of Credit: a Comparative Study from Legal and Sharia Perspective", 3rd ICBER.

Schelin, Johan (2004), *Thesis: Letter of Credit and the Doctrine of Strict Compliance*, University of Uppsala, Uppsala.

Tan, Xinghua (2005), "Discussion on Letter of Credit Fraud Type, Forms and Preventive Measures", *Journal of Dalian University*, Vol. 26, No. 5.

Van Hoot, Hans (2002), the Law of International Trade, Sweet and Maxwell, London.

Wu, Guoping (2005), "Letter of Credit Documentary Fraud and Relief of Bank's Responsibility of Payment and Questions", *Business Consultation*, Practice in Foreign Economic Relations and Trade, No. 5, P. 25.

Xu, Donggen (2005), Study on Letter of Credit: Law and Practice, Peking University Press, Peking.

Xu, Xin; Mao, Xuguang &Yu Gue. (2009), "Discussion on Letter of Credit Soft Clauses from a Letter of Credit Dispute Case", *Theory Research*, No. 5 (General No. 179), P. 127.

Zhang, Yanan (2011), *Approaches to Resolving the International Documentary Letters of Credit Fraud Issue*, University of Eastern Finland, Finland.

Zsuzsanna, Toth (2006), Documentary Credit in International Commercial Transaction with Special Focus on the Fraud Rule, PÁZMÁNY PÉTER Catholic University, Athens/Budapest.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-07]